inceleme

Luce Irigaray

MERYEM'İN ESRARI

pinhan

LUCE IRIGARAY MERYEM'İN ESRARI

LUCE IRIGARAY: 1932 Belçika, Blaton doğumlu Fransız feminist psikanalist ve kültür kuramcısıdır. Felsefe, psikanaliz ve dilbilim alanlarında yaptığı karşılaştırmalı araştırmalarıyla tanınan düşünür, Leuven Katolik Üniversitesi'nde okuduktan sonra, Brüksel'de bir lisede öğretmen olarak çalışmaya başladı.1960'ların başında Fransa'ya yerleşti. Aynı yıllarda Jacques Lacan'ın psikoanalitik seminerlerine katıldı. Lacan tarafından kurulan EFP'ye (École freudienne de Paris - Paris Freud Okulu) üye olan Irigaray, 1968 yılında dilbilim alanında doktora yaptı. 1974 yılında ünlü doktora çalışması *Speculum. De l'autre femme*'i (Speculum. Diğer Kadından) tamamladı. Yapıtları dünyanın her yerinde pek çok biliminsanı ve femnisti etkiledi. $E=mc^2$ denkleminin cinsel bir denklem olduğu şeklindeki fikirleriyle zaman zaman eleştirileri üstüne çekti.

Lacan'ın psikoanalitik teorileri ve Jacques Derrida'nın yapısal analizlerinden belirgin izler taşıyan çalışmalarından bazıları: *Amante marine de Friedrich Nietzsche* (Friedrich Nietzsche'nin Deniz Sevgilisi; 1980); *Le Corps-à-corps avec la mère* (Anneyle Sıcak Çatışma; 1981); *L'Oubli de l'air-chez Martin Heisegger* (Martin Heidegger'de Unutulan Hava; 1983); *Je, tu, nous. Pour une culture de la différence* (Ben, Sen, Biz. Farklılık Kültürü;1992); *Ente Orient et Occident* (Doğu ve Batı Arasında; 1999). *Yeni Enerji Kültürü* adlı kitabını yayımladığımız yazarın *Au Commencement, Elle Etatit* (Başlangıçta Kadın Vardı) adlı kitabı yayınevimizin programındadır.

FEYAN YILDIRIM: 1984'te Strasbourg'da doğdu. Strasbourg Marie Curie Lisesi'nin dil ve edebiyat bölümünde okudu. Paul Valéry Montpellier 3 Üniversitesi'nden mezun oldu. Notre Dame de Sion'da öğretmenlik yapmaktadır.

PiNHAN YAYINCILIK
Cihannüma Mah. Akdoğan Sk. No: 15/2
Beşiktaş 34353 İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 259 27 61
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 20913

Luce Irigaray / *Le Mystère de Marie*

© Luce Irigaray, 2011
© Pinhan Yayıncılık, 2012
Türkçe çeviri ©Feyan Yıldırım 2012

Yayım Yönetmeni: Niyazi Zorlu
Birinci Basım: Mayıs 2012
Kapak Tasarım: Ekrem Yalçındağ, 195 Renk
Son Okuma: Ece Ersoy
Dizgi: Meltem Çağlayan

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 11931

Kataloglama Bilgisi:
Luce Irigaray
Meryem'in Esrarı

1. İnceleme 2.Psikoloji 3. Feminizm
4. Felsefe 5. Teoloji 6. Deneme
Pinhan Yayıncılık:28 İnceleme Dizisi:8

ISBN 978-605-5302-09-2

LUCE IRIGARAY

Meryem'in Esrarı

Çeviren: Feyan Yıldırım

İÇİNDEKİLER

Giriş Yerine.....7
Doğuştan Kutsal.....11
Meryem'e Duyuru.....15
Meryem'in Bekâreti.....21
Meryem'in Sükûneti.....25
Görünür ve Görünmez.....29
İlahi Hidayet'e Kavuşmuş.....33
Bilgeliğin Yüzü.....39
Zaman ve Mekânda Bir Köprü.....43

GİRİŞ YERİNE

Meryem hakkında bilgilerimiz oldukça az. İncil metinlerinde, onun hakkında ancak küçük öykü niteliğinde, birkaç satır bulunuyor. Ancak bunlar bize ne kendisi ne de Hak ile ilişkisi hakkında fazla bilgi veriyor. Günümüzün dini törenlerinde Meryem çok az yer tutuyor. Öyle ki, benim oturduğum yerin yakınlarındaki kilisede Meryem, Noel kutlamaları çerçevesinde, sadece çocuklara yönelik ayinde anımsanıyor. Takvimde yer alan Meryem'e adanmış bayramlar; tahmini doğumu (8 Eylül), Cebrail'in, Meryem'e gebe kalacağını haber vermesi (25 Mart) veya Meryem'in göğe yükselmesi (15 Ağustos) neredeyse hiç kutlanmıyor. Ve yine mahallemin kilisesinde "daha uygun görüldüğü" şeklindeki bir gerekçeyle, Tanrının annesi olarak gösterildiği heykeli Mihrap bölümünden

alınıp, ikinci planda kalan Sahn'a* taşındı. Artık orada diğer Azizlerin arasında.

Lourdes** ve Fatima'da görünmelerini simgeleyen eserler de, aynı şekilde artık kilisenin dip taraflarındaki başka bir bölümde. Orada da yanında Aziz Antoine ve Aya Rita gibi çok sevilen başka azizler var. Oysa Meryem, Hıristiyanlığa giriş çağının simgesi. O olmadan Hıristiyanlığın müjdesi de, tek kelimeyle, var olamazdı. O, Tanrı'nın bedende zuhur etmesinin (Bedenleşme'nin)*** sebebi, dünyanın affı gerçekleşebilsin diye kutsallık ile insanlık, Tanrı ile insanlar arasında ilk arabulucu, ilk vasıta.

Halk sevgisinde yanılmıyor. Halk ona güveniyor, onun adına tapınak inşa ediyor ya da yaptıkları yapıyı ona ithaf ediyor. Uğruna hacca çıkıyor, ona yakarıp onun adına şarkılar söylüyor. O, her ne kadar ona adanmış yerler veya ayinlerden uzaklaştırılsa da bu sevgi anlatılarda ve halk şarkılarında her daim ola gelmiştir. Bu eylemleri saflık, çok tanrıcılık inancının bir kalıntısı veya ruhani bir boyuta yüksele-

* Sahn: Kilisenin arkalara düşen kuytu bölümü. *–ç.n.*

** Lourdes: Güney Fransa'da, Orta Pireneler'de, İspanya sınırına yakın bir şehir. Katolikler için önemli bir hac merkezi. Buradaki kutsal suyun şifalı olduğuna inanılır. *–y.n.*

*** Luce Irigaray'ın kullandığı *s'incarner, incarnation* tabirleri, *Yeni Enerji Kültürü* adlı kitabındaki gibi, "vücut bulma" veya "bedenleşme" ifadeleriyle karşılandı. *-y.n.*

meme olarak mı kabul etmeliyiz? Yoksa çocuklara, alçak gönüllülere, saflara, ruhu içinde yoksul kalmışlara, temiz kalplilere, adalete susamışlara ifşa edilen bir gizem mi? Kurtarılışımızın yolunda, kadının payıdır bu gizem. Batı ilahiyat biliminin uzağına düşmüş, yaradılışımıza bağlı ve oldukça eril bir mantığa sahip olan bir gizem.

DOĞUŞTAN KUTSAL

Tanrısallık havaya, nefse/nefese bağlıdır. Geleneklerimizde Tanrı olarak adlandırdığımız varlık nefesiyle yaratır. Bu sebepten dolayı manevi açıdan yücelmiş insanlar, havaya, rüzgâra yani hayatın kaynağı ve hareketine bağlıdırlar. Şeytanilik ise kapanıklılığı sever, rüzgârdan korkar; O, havayla değil, ateşle uyumludur.

Yaşayanlar misali, şeytanilik nefes almıyor ya da nefes almayı bıraktı: dünyanın ve başkalarının nefesini çalıyor.

Bizler doğuştan kutsalız, fakat nefsimizi/nefesimizi yeterince geliştiremediğimiz için kaybederiz kutsallığımızı. Yaratılış (Tekvin) bölümünde anlatılan ilk günah da bu şekilde yorumlanabilir. Dünyevi nefislerini beslemek, onu adım adım aşka, anlayışa, düşünceye, söze dönüştürmek

yerine- kadın ve erkek o yasak meyveyi yemek istediler. Üstelik altından kalkamadıkları, onları aşan bir ilme sahip olmak adına yedikleri bir meyve. Nefis kültürü uyanışa, içimizdeki kutsallığa yol açar. Başkasının ilmini sahiplenmek için kendi kişiliğinden çıkmak ise, insana o kutsal kaynağı kaybettirir ve onu şeytansı yapar.

Nefse/nefese özel bir bağı olduğu için ilk günahın azmettiricisi olarak gösteriliyor kadın. Kadın nefsi/nefesi daha içsel olduğu gibi, evrenin yaşamına daha bağlı. Kadın, doğadan kopmadan, nefsi/nefesi insanlaştırıp, ruhanileştirebilir. Kendine sadık kalan kadın, yeri ve göğü sürekli birleştirerek, maddeyi nefsiyle/nefesiyle dönüştürerek, ilk olarak kendi nefsini/nefesini ruhanileştirerek, doğaya kutsallık kazandırabilir. Evrenle bütünleştiği, evrenin havasıyla nefsini/nefesini arındırdığı içindir ki, kadın, nefsine/nefesine daha çok sahip çıkabiliyor. O nefsini/nefesini sevgi çerçevesinde bir başkasıyla paylaştığında, anne olduğunda kullanıyor. Doğadan daha kopuk olan erkeğe gelince, o, nefsini/nefesini üremek amacıyla, kendi dışında yaratmak için kullanıyor.

Bazı geleneklerde, özellikle Yahudi-Hıristiyan geleneklerinde, tanrısallığı temsil etmek amacıyla bir küçük kız veya bir ergen kız figürü tercih edilir; erkek cinsiyeti için ise, tam tersine yaşlı bir adam seçilir. Buradan hareketle, denebilir ki, kadın ve erkek, içindeki tanrısallıkları aynı yaşta

yeşertemiyorlar.

Bizim geleneğimizde, insanlığın bağışlanması ve kutsallığa yeniden erişmesinin emanetçisi ergen bir bakire kızdır.

MERYEM'E DUYURU

Bakire Meryem, küçük bir kızın tüm dişilik özelliklerini taşımakta. Annesinden bağımsızlaşmış, zira ne teni ne de nefsi/nefesi başka bir insanla özleşmiş. Nefsi/nefesini vasıta olarak kullanıyor, kendisiyle ve evrenle uyuşuyor ve birlik içinde. O bir ergen, erinlik çağına gelmiş, fakat nefsi/nefesi hâlâ bir çocuk, yani neredeyse çocuk kalmış. Bedeni heyecanlanmaya başlıyor ve bütünlükle bağlantısız olan yerlerine yerleşiyor nefsi/nefesi. İşte tam o anda geliyor duyuru.

Nefsi/nefesi tamamen doğal bir döllenmeye yol açmadan geliyor. Kutsal nefsin/nefesin tecessümü, Tanrının elçisi olan bir melek tarafından çağrılır Meryem. Hayati olduğu kadar tinsel bir nefse/nefese ermesi için bir çağrıdır bu. Melek onunla sadece bir nefis değil, itaat etmeyi kabul

ettiği ve cevap verdiği sözleri paylaşıyor.

Bu doğrultuda, gebe kalma duyurusu heyecan veya fiziksel bir madde paylaşımına indirgenemez, onlarla sınırlandırılamaz. Buradaki söz alış-verişidir.

Meryem'e yapılan duyuru konusunda ikonografi çok zengin ve geniş. O sahneyi canlandıran yapıtlar, vücudunun göğüs kemiğini merkez olarak alırlar; yani ilk yedi kaburga kemiklerini köprücük kemiğine bağlayan kemik. Söz konusu eserlerde, güneş ışığının ve kuşun şakımasının yörüngesi Meryem'in bedenine tam o hizadan dokunuyor. Canlandırıldığı yapıtların çoğunda, bir hazineyi korurcasına, o bölgede ellerini birleştiriyor. Orası, hayati nefsinin/nefesinin tinsel paylaşıma açık aşk nefsine/nefesine dönüştüğü yerdir.

Yahudi-Hıristiyan geleneğinde, tıpkı başka geleneklerde olduğu gibi, kutsal çiftlerin varlığından bahsedilmiyor. Belki bu üçüncü bir zamanda, yani yaradılış, kıyamet ve insanlığın bağışlanmasından sonra gelen ruh zamanında mümkün olabilir. Böylece söz konusu üçüncü zaman, nefsin/nefesin uyanması ve gelişmesiyle, birbirini sevenler arasında tensel ve tinsel paylaşımı olağan kılan bir zaman olur.

Bu anlayış duyuru zamanında muhtemelen yoktu. Aziz Jean'nın bahsettiği, kıyamet sonunda kutsal çiftler arasında yapılan evliliklerden değildi henüz. Yunan mitolojisinde anlatıldığı gibi; ölüm-

lü bir kadını seven, tanrılar ve ölümlüler arasında bağ kuracak bir çocuğa sahip olmak amacıyla gökyüzünden inen tanrıların basit hikâyelerinden biri de değildi. Yusuf isminde bir nişanlısının olduğu bilgisi dışında, Meryem'in aşkları hakkında hiçbir bilgimiz yok. Yani bedensel bekaret Meryem'in tercihi değildi. Zaten meleğin uyandırışı da bu yönden değildi; daha yüksek, onun üstünde bulunan nefsinin/nefesinin, iki farklı varlığın arasında iletişimi ve bütünleşmeyi mümkün kılan ve aşk ile sözden ibaret bir nefsi/nefesi uyandırmaya gelmişti o.

Tanrı herhangi bir söz bırakmadı Meryem'e. Neredeyse ona sormaksızın ve onun fikrini almaksızın, filizlensin diye verimli bir toprağa kendi sözünü bıraktı. Tanrı söz alışverişinde bulunuyor Meryem'le. Onunla, onun içinde yaşamak için gelmesini kabul edip etmediğini soruyor.

O zamanlarda İsrail Tanrısının varlığı ve yeri bir nevi tehlikedeydi. Gücünü, gerçeklerini ve sözünü bir şekilde ele geçirmek isteyen insanlar ve toplumlar vardı. Başlangıcın ilk çifti, kendilerine verilen insanlığı yaşamak, geliştirmek ve paylaşmak yerine, erkeğin ve kadının erişemeyeceği zihinsel bir seviyeyle mukaddesata doğrudan ulaşmak istediler. Bu olay yaşadıkları "yeryüzündeki cennet"ten atılmalarına, acı çekmelerine sebep oldu. İnsan olmaya

çabalamadan önce, sahip olmaya çalıştıkları kutsal ilim her ikisi içinde acı ve anlaşmazlık kaynağı oldu.

Kutsal gerçek, kimilerinin bazen kanla başla savundukları çeşitli ve kısmi yorumları yüzünden yitirildi.

Bir tarafta insanoğlu diğer tarafta gerçek söz, zamanla ters köşelere düşerek birbirlerinden ayrıldılar. İnsanlığın, gerçeği yeniden bir yücelik ufku olarak görebilmesi için, sözün bir birlik olarak can bulması gerekiyordu. Bunu gerçekleştirmek için, öyle bir sözü idrak edebilecek doğal ve tinsel bir bekaret gerekiyordu.

Sadece toprak, su ve kutsal nefesten oluşmak yerine, insanlık, sözün dahil olduğu bir doğumdan oluşacaktı. Hayatta kalmak için, sözün vücuda ihtiyacı vardır. Söz ise vücuda can verendir. Doğal ve tinsel bir aidiyet arasında var olabilmesi için de insanlığın söze ihtiyacı vardır. Bu aidiyet ancak bu şekilde insanlığı olumlu yönde değiştirir ve iyiye doğru gitmesini sağlar.

"Başlangıç"a (*genèse*) göre kadın, kutsal ilmi sahiplenmek için kendinden geçip nefsini/nefesini terk eder. İlahilerin ilahilerine* göre ise sevgiliyi almak için. (İsa bütün insanlığın kurtuluşu adına acı çekerken) Meleğin duyurusuyla kadın, nefsine/nefesine döndürülerek insanlığın

* İlahilerin ilahileri: (Fr. *Cantique des Cantiques*) Hıristiyanlıkta kutsal yazı.

kurtuluşunun sağlanmasına vesile oluyor. Ancak bu nefis artık söz ile ilişik. Nefsin/nefesin kalbi, inancı ve sözü besleyeceği yere gelmesini buyuruyor melek. Bazı Doğu geleneklerinde orası bedensel ve ruhsal enerjinin birleştiği yer, merkezlerin tanımlanmasında çakra olarak adlandırılan yerdir. İnsanlığın varoluşunu izah eden "Başlangıç" a bakarsak, ne ilginçtir ki kadının nefsi/nefesi erkekten gelir, en azından bir kısmı. Ancak insanlığın kurtuluşunu sağlayan erkek, bu sefer kadının nefsinden/nefesinden doğacaktır.

Bir çocuk, gereksinimi olan oksijeni annesinin karnından aldığı için, doğana dek annesinin nefesine muhtaçtır. Meryem'e yapılan duyuru bu doğal olayı tinselleştiriyor. Zaten tinsel olan görevi hakkında Tanrının elçisi kendisine açıklama yapmamıştı. Melek onun dikkatini şu hususlara çekti: Kutsal bir çocuk doğurmanın beraberinde bazı mesuliyetleri getirdiğini hatırlattı; Meryem nefsine/nefesine sadık kalmalıydı, yani ruhu, başkalarını farklılıklarıyla ve paylaşım içinde kabul edebilecek kadar büyük bir manevi güce sahip olmalı ve kendi inancından asla vazgeçmemeliydi. Bu da demek oluyor ki, Meryem'in Tanrıyla özel bir bağı vardı; insanların dolayım kazandıramadığı, onunsa sadık kaldığı bir bağ. Bu doğrultuda Meryem'e yapılan duyuru da, toplumdan, soyundan –nişanlı olduğu adamdan ve doğacak olan oğlun-

dan bile– bağımsız bir şekilde bu özel bağı
hem kuruyor hem de yüceltiyordu.

MERYEM'İN BEKÂRETİ

Meryem'in bakireliği konusu, ister dini geleneğimiz açısından olsun, isterse Meryem ve bütün kadınlar açısından, ne yazık ki aşağılayıcı bir dille ele alınıyor. Bu dilin zihniyetine göre, Tanrı saltık bir lider gibi davranıyor ve ne bedensel ne de tinsel bir aşk bağı kurmaksızın, oğlunu doğurması için Meryem'i kullanıyor. Hıristiyan teslisinde var olan ruh (Rûhü'l-kudüs) aracılığıyla, Tanrı (Baba) esrarengiz bir şekilde Meryem'i (Oğul'a) gebe bırakır. Aracı ruh, Hıristiyan üçlemesinde, Baba ile Oğul arasındaki sevgiyi simgeleyen kutsal bir figür. Söz konusu zihniyete göre, Meryem, böyle bir sevgiye ne bedensel ne de tinsel bir katkıda bulunmadan gebe kalmıştır. Bu durum günümüze, "tam olarak kendisine ait olmayan bir çocuğun taşıyıcı annesi olmayı kabul ediş" şeklinde özetle-

nerek çevrilebilir.

Bu tarz yorumlar günümüzde Hıristiyanlığın temellerini hâlâ yıpratmakta. "Vücut bulma"da (Tanrının insan biçiminde, yani onun bir parçasının ete kemiğe bürünmesinde) onu doğuran kadının tensel ve tinsel katkısını inkâr etmek ne kadar anlamlı olabilir ki? Bu sav, Tanrı için bile bir hakarettir: çünkü bu durumda Tanrı, Meryem'in nişanlısı Yusuf üzerinde egemenliğini kullanan bir derebeyi gibi davranmış olur.

Hıristiyanlığın, bu konuda yapılan eğretilemelere rağmen, vermek istediği doğurganlık, verimlilik duyuruları ile böylesi soruları bağdaştırmak ne mümkün! Buna rağmen, günümüzün hatırı sayılır ilahiyatçıları, bütün Hıristiyan kiliselerini birleştirmeyi amaçlayan perspektiflere açık olsalar da, İsa'nın doğumu hakkında bu tarz düşünceleri savunmaya devam ediyorlar. Savundukları iddialar, insani doğayı ve kutsal doğayı ayırmak için gerekli bir yaklaşım oluşturmakta; ancak tezlerini savunurken kullandıkları dil, Hıristiyanlıktan çok Platonculuğu anımsatıyor.

Tarihte ve günümüzde kimi ilahiyatçılar, Meryem'in kızlık zarını oldukça tabii bir şekilde, hatta saygısızca ve ahlaksızca sorguladılar. Ancak bunlardan kaç tanesi İsa'nın doğumu ve insanlığın bağışlanmasında, Meryem'in manevi katkısıyla ilgilendi? Oysaki Meryem'in katkısı olma-

dan bunların hiç birisi gerçekleşemezdi. Meryem'in "duyuru"ya "evet" demesi bir liderin kaprisine basit bir boyun eğmeden ibaret olsaydı, ne "vücut bulma" mümkün olurdu ne de insanlığın bağışlanması. Muhtemelen, henüz zamanı gelmedi... Bu yüzden hâlâ bedeni ruhtan ayırt etmeye devam ediyoruz; bu da gerek kendimizin gerekse yaşadığımız evrenin kutsallaşmasına engel oluyor. Bu durum özellikle kadınlar için geçerlidir, çünkü onlar, "vücut bulma" olayındaki rolleri hakkında yapılan yanlış yorumlara hapsedilmişler. Erkeklerin daha kutsal oldukları düşünüldüğü için, kadınlara biçilen pay, tanrıyla erkekler arasında aracılık yapmaları. Kadınlar, erkeklerin hoşgörüsüne muhtaçlar. Erkeklerin tohumu, bu, sperm hücresi de olsa, söz de olsa, doğum yaptıran hücrelerdir. Kadınların sadece alıcı, doğurgan ve besleyici bir toprak olmaları yeterlidir. Günümüzde hâlâ övülen ve değer verilen kadın niteliği, onun o tohumu bir cemaate ve kiliseye kazandırmış olmasıdır; yani kadının, efendisi veya efendilerinin hizmetine koşulmasıdır. Bu durumda, kadınlara düşen, bedensel ve tinsel bir gebelik hazırlığında, manevi bekaretlerini kaybetmektir.

Tanrının insanlaşmasını ("vücuda gelmesini") inanılır ve saygın kılmak için, Meryem'in ve bütün kadınların bekaretleri ile nefisler/nefeslerinin uyumluluk içinde bağdaşması gerekiyor. Nefsine/nefesine hakim olmak yetmiyor, onu muhtemel ge-

lişe ve karşısına çıkacak yüce kişiye karşı saygı çerçevesinde hazır tutması gerekiyor. Bunun anlamı da, Meryem'in kendini –her ne kadar kutsal da olsa– tek bir efendi için hazır etmemesidir. Onun kendi manevi geleceğini düşünmesi ve bu maneviyat içinde başkasıyla paylaşımda olması gerekir. Bu paylaşım Meryem ile Meryem'den farklı biri, bir baba, âşık bir sevgili veya bir oğul arasında var olabilir.

Bakire kalmak, murakabeye dalmak (*recueillement*) ve insanın kendisiyle bir yakınlaşmasını gerektirir. Meryem hakkında bildiklerimiz veya hayal edilenler hakkındaki davranışların önemsendiğinin ispatı.

MERYEM'İN SÜKÛNETİ

Batı kültüründe, konuşmak susmaya yeğlenir. Konuşan (eril) yeteneklerini sergiler, sessiz kalan ise (dişi) zayıflığını ve baş eğdiğini itiraf eder. Doğuda olduğu gibi bazı geleneklerde ise durum tam tersidir. Hegel gibi bir filozof için Tanrı, sözlerimizin anlamını çözecek anahtara sahiptir. Bu yüzden ona göre, her canlının yaşamının bitimi, var olan bütün konuşmalarının sentezi olmalıdır. Buda, Hegel'in tersine, sukûnete erişebilen bir bilgedir. Birine göre konuşmaya yönlenmemiz gerekiyor, diğerine göre ise sessizliğe. O halde sükûnetin anlamı bir niteliğin eksikliği değildir, kişinin kendini tamamlamış olması ve mükemmel bir iç dünyaya erişebilmesidir. Buda'nın bazı betimlemelerinde, sukûnetin getirmiş olduğu bir içe dalışa rastlanıyor; bütün varlığının huzur

içinde olduğu. Buda'nın ait olduğu kültür, bizim kültürümüz kadar eril değil. Onların geleneğinde bir şeyler yapmak, yaratmak ve söylemek, ruhani bir alıştırmadan, gelişmeden daha önemli.

Meryem'in sukûneti olumsuz bir şekilde yorumlanıyor, özellikle kadınlar tarafından. Bu olumsuz yorumların kaynağı, erkeklerin baskın olduğu Batılı değerler. Fakat Meryem'in sessizliğini farklı bir şekilde anlayabiliriz. Bu sessizliğin nedeni, kendi mahremiyetini ifşa etmemek, kendisine olan sevgisini korumak olabilir.

Bunları, başkalarına ait olan sözlerde kaybetmemek için susmuş olabilir.

Dudakların birbirine değmesiyle gelen sessizlik her zaman olumsuz değildir. Dış dünya ile iç dünya, salya ile ten arasında çekilmiş bir sınır, kendini koruma yeridir. Dudakları birleştirmek, tıpkı elleri ve göz kapakları birleştirmek gibi içe dalış yapmaktır. Kendine dönebilmek için, insanın, iki yanını birleştirmesidir.

Bizi var eden iki parçamızı birleştirip kendi içimize dalmamız, başkasıyla kendimizi kaybetmeden bir duygusallık yaşayabilmemiz için kaçınılmaz. Farklı bir bireyle bir ilişki yaşayabilmek için kendi içimizde bulunan bu iki parçayı bir araya getirmek ve bir yerden başlayıp bir yere geri dönebilmek şart. İnsanın kendisine duyduğu sevgisi ve kendi içe dalışı olmazsa, başka bireyi kendi yarısıyla veya kendi yarısını o

bireyle karıştırma riski doğar.

Yunan mitolojisinde, Kore tanrıçasının heykellerindeki dudak şeklinin olumsuz gelişmesi fark edilmeyecek gibi değil. Henüz genç bir bakireyken, Hades tarafından tecavüze uğramadan önce dudaklar uyumlu, kapanıyor ve birbirine değiyor. Fakat yeraltı tanrısı Hades tarafından kaçırılıp zorla "evlendirildikten" sonra ağzının şekli bozuluyor, ağzı kapanamıyor ve dudakları birleşmiyor. Tecavüzden sonra Kore, yani Persephone, özelini, kendine dönme imkânını kaybediyor.

İçe dalışı sağlayan dudakların kapalı olması, Dora'nın, ayin alayının geçişi sırasında Bay K.'nın onu öpme teşebbüsüne karşı çıkmasını açıklıyor. Freud bu tepkisini nevrozla (sinirceye ilişkin) açıklasa da, bence durum farklı. Bana göre, kendi özelini savunmak adına meşru ve sağlıklı bir tepki. Bay K.'nın iddia ettiği gibi bastırılmış bir arzunun sonucundan doğan bir ret değil, özellikle bir ayin sırasında genç bir kızın bir başkasını sevmeye zorlanmasından kaynaklanan bir ret. Burada söz konusu olan, genç bir kızı bir nevi zorlamak, ona fiziksel, psikolojik ve manevi açılardan tecavüz etmektir.

Dudakların kapalı kalmasının, birbirine değmesinin önemini evrensel olan "om" hecesi hatırlatmakta. Bu hecenin son harfini telaffuz edebilmek için dudaklarımızı kapamamız gerekiyor. O harf henüz açığa

vurmamış olanı korumak için var. Siyah renkle bağdaştırılması boşuna değil.

Meryem'in sukûneti söz eksikliği anlamında değerlendirilmemeli; o, henüz açığa vurmamış olan sözlerin ve olayların koruması demektir. Bu doğrultuda Meryem, her kadın gibi (?), gerçekleşimlerin tersine henüz olmamış şeylerin gizemini içinde barındırır. Bu sav hem doğal bir gebelik sırasında hem de kutsal bir çocuğa gebe kalındığında da geçerlidir. Kutsal bir çocuğu dünyaya getirmek, insanlığın tarihinin yeni bir çağını dünyaya getirmektir. Tanrı dediğimiz varlık, bu görevi bir kadına vermiştir.

Bu yorum mümkün olduğu kadar kutsalın yeryüzünde var olabilmesinde kadının kesin bir rol üstlendiğini gösteriyor. Geleneğimizde, çoğu kadın, kutsalın "dünya"ya "geliş"inde ayrıcalıklı bir görev üstlendiklerini söyleyemiyorlar. Oldukça eril olan kültürümüz, kadınların, insanlığın geleceğine dair bu yapıcı görevin tadını çıkarmalarına engel oluyor; bu görevi önemsemiyor, hatta küçümsüyor. Bu da, kilisenin ve toplumun bu önemi erkeklere doğru kaydırmasını sağlıyor.

GÖRÜNÜR VE GÖRÜNMEZ

Meryem'in kendisi bir nevi görünür, fakat eseri çoğunlukla görünmez. O, İsa'yı doğuruyor ancak nasıl dünyaya getirdiği bir gizem. "Başlangıç" bölümünde, Tanrı'nın nefesinin, madde göndermesinin insanoğlunun yaradılışıyla sonuçlandığı anlatılıyor. Fakat bir çocuğu dünyaya getirmek için Meryem'in nefesini bir dölüt ile paylaştığını söyleyen var mı?! Duyuru bize Meryem'in nefsinin/nefesinin melek tarafından daha üstün bir boyuta yükseltildiğini söylüyor. Ancak hangi metin, hangi resim –belki birkaç ikon dışında (?)– bize İsa'nın, Meryem'in nefesine ihtiyaç duyduğunu anlatıyor?! (İsa) gizemli bir şekilde, sadece Tanrı'nın kelamından yaratılmıştır. Meryem ile İsa'nın arasındaki görünmez nefes paylaşımından söz

eden yok. Meryem sadece Tanrı'nın oğlunu doğurmak için bir alıcı, bir vesile ve bir besleyici olmuştur. Oysa ki Meryem'in bu doğuşa katkısı, bize anlatılanlardan çok daha gizemli bir tinselliğe sahip.

Bir kere, İsa'nın cinsiyeti Meryem'inkinden farklı. Başkasına bizden farklı olduğu için saygı duymak, onu ülkesinde – evinde özellikle de içinde konuk edip ona hayat vermek kendini aşma niteliğini gerektirir. Tıpkı Meryem'in yaptığı gibi. O kutsal çocuğun doğması sadece Tanrı'nın saltık ululuğuna bağlı olamaz. Aynı zamanda kendinden farklı bir bireyi dünyaya getirmenin sebep olduğu fiziksel ve psişik bir çaba var. Meryem ile taşıdığı, doğuracağı çocuğu arasındaki indirgenemez farkı kabul etmek, bir bayan için doğal bir şey olmakla sınırlanamaz. Kendini aşmaya hazır olmak gerekiyor. Ancak aşılması gereken, Tanrı'nın bir anne ile oğlu arasında paylaşımı değil, "o" diğer bireyin indirgenemez başkalığı. Bir kadın olarak burada Meryem'in etik davranışı sadece başkasının hayatına saygı duymaktan ibaret değildir, kendisinden doğal ve tinsel olan birini dünyaya getirmektir. Eğer hür ve içten bir kararın sonucuysa –İncil öyle olduğunu söylüyor–, bu duruşuyla Meryem, Hıristiyan ilahiyatçıların ve kültürümüzün kadınlara yapıştırdıkları kimliği ta o zamanlarda aşmış oluyor. Başkasının farklılığını, yüceliğini aşma niteliğini gösteriyor. Bunu yapabilecek erkek sayısı çok az. Fakat bu

davranışı çoğunlukla görünmez kılınıyor. Oysa bir kadının oğlunu kucağına alması, doğumu gerçekleştirerek aştığı için ona saygı duyulması için yeterli olmalı. Kendini aşamayıp bunu gerçekleştiremeyen çok kadın var. Çocuklarını sahiplenen ya da tersine reddeden kadınlar, bir anne için oğlunun kendinden başka, kendi dışında birey olduğunu kabul etmenin zorluğunu gösterir. Anneyi evladından ayırmak için gerekli olan babanın müdahalesini ifade eden beyanlar şu noktayı ihmal ederler: O çocuğu doğurmak için kadın kendini zaten yeterince aşmıştır. Meryem'in nefsini/nefesini yüceltmek, onunla kelamı paylaşmak için gelen meleğin müdahalesi, asıl anlamını, kendinden farklı birine doğal ve manevi hayat vermekte, o görünmez çabada kazanıyor.

Her kadın için olduğu gibi, Meryem'in sadece anneliğine odaklanmak, kültürümüzün ona değer atfetmesi ve görünmeze nazaran görünüre önem vermesidir. Belli bir tarihten bu yana, kültürümüz için Tanrı insanlara görünmezdir. Fakat ihmal edilen şey görünmezliğin içindeki görünürlüktür; bu, maddenin dönüşümü sayesinde ulaşılan bir boyuttur. O dönüşüm sayesinde madde ve tin, beden ve ruh karşıtlığının kalktığı boyut. Buda'nın hayatında olduğu gibi, İsa'nın hayatında da madde dönüşümüyle ilintili bazı bulgular var. Örneğin İsa'nın ölümünden sonra Tabor dağında üç havarisine görünmesi veya

Buda'nın zuhur eden aurası gibi. İsa'nın dirilişi de bu şekilde yorumlanabilir. Aynı şekilde, Meryem'in ölüm ve diriliş evrelerinden geçmeden cennete çıkabilmesi de. Fakat hayati nefsini/nefesini tinsel nefese dönüştürmek için ve çocuğu olacağı halde bakireliğini koruyabilmek için kendi içinde gerçekleştirdiği madde dönüşümü görünüm kazanmaz. En azından olaylara bakış açımızı değiştirene dek görünmez kalmaya devam edecek; biz, görünmeyi seyretmeye devam ettiğimiz, öteki olanı tüm belirginliğiyle görmek istemediğimiz, onu sadece birtakım görünüşlere indirgediğimiz sürece...

İLAHİ HİDAYET'E KAVUŞMUŞ

Batı geleneğinde duyu algılarımız, düşünme kabiliyetimize göre daha madun. Bu yüzden, duyularımız zihnimizin emrindedir. Çoğu zaman, algıladıklarımızı dile getirmek için genel bir anlam taşıyan, soyut kelimeler kullanırız; dolayısıyla bu sözcükler, gerek tarif etmeye çalıştığımız nesneden, gerekse algılarımızdan birtakım nitelikleri alıp götürüyor. Daha önce de söyledik, yeri geldikçe söyleme devam edeceğiz... Bizler, ağacı izleriz, müzik dinleriz, yemeğin tadına bakarız, koku duyarız; fakat içimizde bir kayın ağacını seyretmek için Schubert'in bir doğaçlamasının tadını çıkaran, bir şeftalinin keyfine varan ya da güneşe doymuş hatta yağmurdan ıslanmış bir çam ormanının rahiyasını içine çeken biri var mı?! Soyut bir şekilde adlandırmak yerine algıladığımızı, onu var

eden bütün nitelikleriyle, yani yaşayan bir gerçek olarak anlatmaya özen göstersek, bizler de daha çok var olabiliriz. Böylece daha dikkatli, saygılı ve sevgi dolu algı şekline sahip oluruz. Ayrıca kendimi yaşayan bir varlığı algılamakla sınırlarsam, duyularımla algılayamayacağım bir şeye sahip olduğumu fark ederim. Bir papatyaya veya bir güle bakmak, onu var eden öz suyunu görmeden algılamaktır. Çiçeğin görünmez yanına saygı duyan algım, başka bir boyuta geçiyor. Daha bir dünyayı kapsayıcı, daha hayran kalmış bir şekilde duyumsuz bir tinselliğe geçiyor.

Bu, özellikle benden farklı olan bir kimseyi algılamada daha da geçerli. Sadece duyularımla onu algılamaya çalıştığımda – yani ona baktığımda, sesini duyduğumda, dokunduğumda – benden farklı diye saygı duymam. Benim göremediğim, duyamadığım, dokunamadığım şeyler var onda. İşte bu bilinçle algıladığım zaman, basit bir fiziksel algılamadan manevi bir algılama şekline geçiyorum. Bu da sahiplenme olmadan, biri diğerine boyun eğdirmeden, iki kişi arasında sevginin var olmasına yol açıyor.

Duyu algılarımızın gelişmesi, bedenleşme geleneğimizin önemli bir parçasını oluşturmalı. Böylece duyuların yüceliği değil, cisimleşmenin yüceliği algılanır. Kültürümüz ve Hıristiyan kültürü duyularımızla algılayamadıklarımızı üstün, aş-

kın bir şey olarak kabul ediyor; bir nevi gerçekten uzak. Bu yaklaşım Hıristiyanlığın vermek istediği mesajı, felsefesel bir mantığa tabii tutmaktır. Yersiz olması bir yana, erkekler tarafından belirlenmiş bir mantıktır bu. Sahip oldukları tinselliğin geleceğini, duygusal ve bedensel istikrarını düşünmeden yürüttükleri bir mantık ve sadece kendi temellerinden yani annelerinden kurtulmak için inşa ettikleri bir şey.

İsa'yı ve ondan önce Meryem'i böyle bir sav ile bağdaştırmak, insanoğlunun gelişimindeki kutsal cisimleşmeyi bilmemektir. İncil'in "iyi haber" (*bonne nouvelle*) bölümünde duyularımız aracıyla algılarımızın öneminin izahatı bulunmakta. Meryem, çevresinde bulunanların doğal ve manevi bütünlüklerine dikkat ediyor. O, kendisini hayatından yoksunlaştıran soyut ve ideal konuşmalarda ve davranışlarda kaybolmuyor. O, Havva'ya nazaran, olabildiğince dünyevi. O kadar sadık ve mütevazı bir şekilde dünyevi ki Batı ilahiyatçıları üzerinde bıraktığı izlenim onları yanlış yorumlara sevk etti; onların gözünde Meryem, "vücuda gelme"nin ilk kutsal figürü olmak yerine, sadece kutsala bir vesile oldu. Fakat ilahiyatçıların düştüğü tuzağa sanatçılar düşmediler. Meryem'in varlığının doğurduğu hisleri resim, ikon, müzik veya şiire döktüler. Hiçbir konu onları, ilahiyattan uzak tutulan bu kadın kadar heyecanlandırıp ilham vermedi. Bu yüzden Hıristiyanlığın en doğru yayılma

şekli sanat oldu.

Başkalarıyla ve dünyayla bağlantısında, duyuların algılarına oldukça önem veriyor İsa. Havarilerine çoğunlukla doğada rastlıyor ve orada konuşuyor onlarla. Hayatı boyunca ve ölümünde bile, doğayla daima özel bir bağlantısı olmuştur. İsa'nın lisanı, soyutlaşmış felsefesel bir lisan değildi; şiirsel bir dildi. O'na gelenlerin, o'nu konuklayanların ve o'nu sevenlerin ihtiyaçlarını, hatta duygusal arzularını önemsiyordu. O'na gelen hastaları onlara dokunarak, onlarla konuşarak ve su ya da toprak gibi dünyasal şeyleri kullanarak iyileştiriyordu. Bunların yanı sıra hastanın iç dünyasına ve güvenine bakıp, onunla bir bütün oluyordu. Onları ancak bu şekilde iyileştiriyor, hastayı kötülüğünden arındırıyordu.

Duyuru'nun bile hidayeti dokunma ile gerçekleşti; kendine özgü ve kuralsız bir sisteme ait olan soyut bir dil aracılığıyla değil. Öyle olsaydı, sadece mantığa hitap ederdi çünkü. Kutsal "vücuda gelme"nin gizemi ancak dokunma olasılığıyla çözülebilir. Tensel ve duygusal bir dokunuş. Hıristiyanlığın haberinin soyut, ayinsel ve kodlanmış tarafını reddedenler, nitekim körü körüne inanmayı kabul etmeyenler dokunmanın ve hidayetin temas boyutunun önemini kavradılar. Fakat bu esasa dönüş kolay olmadı. Onları, o ilk dokunuştan, o masumiyetten ayıran şeylerden kurtulmak için, çok uç noktalardan ve

şiddetli acılardan geçtiler.

Dokunuşu ruhani bir içe dalış noktası olarak görmek ve hidayetin içimize ve aramıza gelişini düşünmekle, acaba duyuru ile başlayan "vücut bulma"ya güven duyduğumuzu ve sadık olduğumuzu göstermiyor muyuz?

BİLGELİĞİN YÜZÜ

Hıristiyan çağını başlatmış olsa da, Meryem hak ettiği minneti göremedi. Ancak dünyayı günahlarından kurtararak çocuğu gizemli bir şekilde doğuran anne olarak kabul gördü. Her gelenekte mevcut olan kadın (ana) tanrıçaların *panteon*'unun bir azası Meryem. Ancak bu efsanevi tanrıçaların aksine, Meryem herhangi karşıtlar birliğini barındırmıyor kendinde. O, kimsenin korkmayacağı, bembeyaz iyilik anası. Bu da onun, ana tanrıçalar arasında, ayrıcalıklı bir yere sahip olmasını sağlıyor. Onu Demeter gibi kimi Yunan tanrıçalarına benzetmek mümkün. Fakat Demeter, Meryem gibi ne kusursuz bir duruluğa ne de eksilmez bir iyilik ve sadakate sahip. Zira Demeter'e dair mitlerde, gebelikte ön planda olan nefsin/nefesin tinsel niteliği değil, toprağın verimliliğidir.

Meryem'i annelik rolü dışında değerlendirdiğimizde ve ona sadece bir kadın olarak baktığımızda, Hint tanrısı olan Shiva'nın partnerlerinden birine benzetebiliriz. Yaşadığımız çağın tanrısı olan Shiva hakkında şunlar söyleniyor: O anki partnerine bağlı olarak dünyanın sonunu getirebileceği kadar selameti de getirebilir. Sevgilisi olan Koli, siyahı temsil ederken, diğer sevgilisi Porvati beyazı temsil ediyor. Koli, Shiva'nın tutkulu ateşini coştururken, Porvati O'nu aşkıyla rahatlatıyor ve yatıştırıyor... Tıpkı Meryem gibi, Porvati tanrının taze ve bir nevi bakir yanıyla eşleşiyor. O'nun ateşini yıkıcı olmaktan kurtarıp, yaratıcılığın ve yenileyiciliğin kaynağı yapıyor. Porvati aynı zamanda dağların kadını. Yani havanın ince, temiz ve serin olduğu yerde. Ne tesadüf ki, Meryem de çoğunlukla tepelerde görülmüştür. Meryem ile Povati arasında evrensel olan bazı olayların boyutunu anlamanıza yardımcı olabilecek benzerlikler var. Örneğin, Meryem'in bakireliğinin anlamını bedensel bir sakınma değildir. Bu, kestirmeden, basit bir yorumdur. Çünkü vücudu dönüştürme, değiştirme anlamına da geliyor. Bu kısa yolları kullanarak, Meryem'in iffetini ve Havva'nın ayarsız davranışını birbirine karıştırmış oluruz. Ve insanoğlunun kutsallaşması yolunda, Meryem'i basit, eril kalıplara indirgemek demek olur. Bu eril kalıplara göre, bedenin tinsel açıdan paylaşımı mümkün değildir.

Ateşin hakim ve yıkıcı olduğu eril bir evrende, Meryem us'un temsilcisi ve koruyucusudur. Tanrının bile öfkesini dindirebilen kişi olarak gösteriliyor. Rab'ın intikam ihtiyaç ve arzusunu, anlayış ve sevgiye dönüştürebilirmiş. Meryem, tanrı ile insanlar arasında bir aracı. İnsanların hatasına karşı gülümseyebilen ve İncil'e göre bunu İsa'ya karşı da yapan kişi. İnsanları sakinleştirmeye çalışan ve diğer yandan tanrı huzurunda onlar için şefaat edendir. İnsanların hakaretlerine karşı Tanrının sabrını ve bağışlayıcılığını diler. Meryem için ruh ateş değil, incelen, ışık olan, lokman ruhuna dönüşen bir ruhun serinliği gibi.

Biz Batılılar, ateşin yıkıcılığından koruyabilecek o nefesin aşka, ışığa dönüşmesini pek bilmeyiz. Zira böyle bir us gelişiminde, bir kadının bulunabileceği kesin katkıyı bizler ya unutuyoruz ya da küçümsüyoruz. Bu katkı zor olduğu kadar da insanlığın hayati ve manevi geleceği için belirleyici. Söz konusu katkı, kendi dışında bir şeyleri yapıp enerji harcamak, sonucunda da harcanan enerjiden daha suni ve yıkıcı enerji almak değildir. Kendi içinde olanı, içine geleni işlemek, onun var olmasına izin vermek ve onu dönüştürerek konuklamak. Kendilerine sadık kaldıklarında, kadınlar bunu yapmaya daha yatkınlar. Günümüzde insanlığın, geleceği ve varlığını sürdürebilmesi için en çok ihtiyaç duyduğu şey.

İnsanı tinselleştirme süreci alçak gönüllülük ister. Fakat bu erdem tıpkı bekaret gibi önemsizleştirildi, çünkü gerçek anlamı kaybedildi. Açık ve konuksever kalmamızı alçak gönüllülük sağlar. Ancak dünyaya, başkasına ve hidayete körü körüne boyun eğdirttirmeden yapar. Us gelişiminde alçak gönüllülük vazgeçilmezdir, ama kesinlikle bir ustaya karşı yumuşak başlı olmayı ya da katlanışı beraberinde getiren basit, psişik bir davranış değildir.

ZAMAN VE MEKÂNDA BİR KÖPRÜ

Bazı kültürlerde ağırbaşlılık gelenekleri vardı geçmişte. Hatta günümüzde bazılarında hâlâ var. Genellikle örf, adetler ve tinsellik hakkında kadınların baskın olduğu, ağır bastığı toplumlarda söz konusu gelenekler mevcut. Yoga ve ona benzer şeyler yaptığım için bu konuda bilgim geniş. Bu bilgi sayesinde, kendi geleneğimizin yaptığı gibi, baba erkil ve erkek üstünlüğünü savunan geleneklerin bize aşıladığı yorumları aşıp Meryem'in kişiliği hakkında bir şey keşfettim.

Kadınların kurtuluşu, daha doğrusu insanlığın hürriyeti için bulunduğum girişimler, daha önceki kültürlerde olup bitenler hakkında çok kitap okumamı sağladı. Gelen her yeni kültür, yeni değerler vesilesiyle bir öncekini silmiştir hep. Örneğin; insanoğlunun el işleri, tekniği, çatışma ve

savaşa kadar gidebilen rekabet ruhu, para ile ölçülen mal ve insan ticareti başka değerlerin pabucunu dama attı. Bu değerle hangileri derseniz: Suni imalatın yerine doğal verimliliği tercih etmek; sanatsal ve somut bir dili kullanmak; –ve en önemlisi– soyut ve isteğe bağlı kuralların değil, ailenin ve doğal yaşam ortamının belirlediği gerçekçi toplumsal kurallar.

Dişi düzenin yavaş yavaş ayağı kaydırıldı ve yerine eril bir düzen getirildi. Bu doğrultuda, Hıristiyanlığın mesajının yavaşça İsa'ya indirgenmesi, O'nun tek başına dünyanın kurtarıcı olarak gösterilmesi ve bu eylemde Meryem'in unutulması da rastlantı sonucu gelişmiş bir şey değil. Doğu ve Batı kiliselerinin ayrılması da bu süreci hem hızlandırdı hem onayladı. Günümüzde, Batı metafiziğinin etkisinde olduğumuz için, İncil'i tekrar okusak bile, cisimleşmeyi ve cisimleşme'nin başlangıcı olan esas mesajına sadık bir okuma yapacağımıza inanmıyorum. Kendi nefsini/nefesini geliştirmeden, insanı suç ortağı yaparak kutsal ilme sahip olmaya çalışan Havva'nın hatasını anımsatıyor bu. Tinsel, hatta bedensel bir paylaşımı hedefleyerek, kendi doğasını kutsallaştırmaya çalışmamıştı. Öyle görünüyor ki, bizler de Havva'nın düştüğü hataya düşüyoruz.

Özellikle entelektüel ve feminist olan çoğu Batılı kadınların Meryem hakkındaki olumsuz düşüncelerini bilmiyor değilim.

Bu kararın, eril bir geleneğin etkisi altında verilmiş olması olağan. O eril gelenekten, yine ona boyun eğerek, kurtulduklarını zannediyorlar, çünkü onlara sunulan başka alternatif yok. Var olan bir geleneği eleştirmek, yeni bir gelenek inşa etmekten elbetteki daha kolay. İncil'in metinlerinin aksine, Meryem'in sükûneti bize bir şey buyurmuyor. Tam tersine, kendimize gönlümüzce bir gelenek hayal etme özgürlüğü bırakıyor. Fakat söz konusu gelecek bize uygun olmayan, esas değerlerimizle hak davasına girişen ve çatışan değerlerin taklidinden ibaret olmamalı. Yoksa gücümüz yok olur gider. Tam tersine gelecek, kendimize olan sadakatimizi yansıtmalı, kendi enerjimizin gelişimi olmalı.

Meryem'i annelik rolüyle sınırlandırmak, günümüz kadınlarını, dikkatlerini onun üzerinde yoğunlaştırmaya, onun hakkında düşünmeye teşvik etmiyor; çünkü bu şekilde Meryem, baba (ata) erkilliğin esiri ve kefili haline geliyor. Ancak Meryem'in kişiliği böyle bir görevle sınırlanamayacak gibi görünüyor. O'ndan bahseden bütün İncil'in metinlerini birbirine bağladığımızda, sanatçıların bize sunduğu yapıtları incelediğimizde, esin kaynağı olduğu bütün sanat eserlerini değerlendirmeye aldığımızda, ve ayrıca bütün bunlara vesile olduğu bütün hidayet ve yardımları eklenirse Meryem'in oluşturduğu esrar hakkında kendimize soru sormamamız mı gerekir? Bu esrar henüz bize bütün sırla-

rını söylemedi ve bir yanı sonsuza dek bir gizem olarak kalacak. Bu esrara yol açan da onun dokunulmaz bir yanının olması, özel olması, görünülmez olması. Geleneğimiz gereği ve onun yönlendirmeleri sonucunda, bu gizemi Meryem'in kadınlık kimliğinde aramak yerine daha çok onun annelik rolüyle karıştırdılar.

"Esrar"ın veya mistik olayın bulunduğu yer Meryem'in kadın olmasında mevcut. Ancak ne bizim kültürümüzde ne de zamanla açıklanacak bir sır bu. Çünkü kadın varlığının arılığının bir parçası oldu o sır. Söz konusu varlığa, bulunduğumuz usçul sözlü ve mantıklı yaklaşımlar dışında başka yaklaşımlarda da bulunabiliriz. Tabii bu varlığa şiddet, aşağılama, bilisizlik ve unutkanlıkla değil, örneğin sanat-şiir-şarkı aracılıyla yaklaşabiliriz. Bunun yanı sıra, narsist kibirden ve kapanmadan uzak kalmış, kendi kendimizi sevme ve murakabeye dalma davranışları aracılığıyla o varlığa yaklaşabiliriz.

Bu varlık sessizlikte de hissedilir. Bizim ve Meryem'in sessizliğinde. Huzur içinde kendine dönme ve orada kalıp bir bütünlük oluşturmaya yarayan bir sessizlik. Henüz gerçekleşmemiş bir geleceğin o bütünlükte doğup filizlenebileceği bir sessizlik. Hâlâ beklemekte olduğumuz bir sessizlik. Bir kadının varlığının bedenleşmesi. Geçmiş, şimdiki zaman ve geleceğin arasında bir zaman köprüsü olabilecek bir

kadın – tinsel bekaretiyle bütün kültürler arasında mekân köprüsü olabilecek bir kadının bekleyişi bu. hiçbir şeye ve hiç kimseye indirgenemez, yaşayan ve özgür bir nefsi/nefesi esirgeyen bir kadın.

O bir bilge... O bir kadın bilge... O, okurla bir iç ses gibi mırmır konuşan, küçük hacimli metinlerini kafamızda ciltlerce büyüten bir bilge... O, felsefe psikoloji, din ve hatta yoga; el attığı alan ne olursa olsun, bakışlarını onlardaki cinsiyet ilişkilerine çeviren ve dahası onlara kadınlığı/nı dahil eden bir bilge... Batının kültürel kodlarındaki erilliği her fırsatta sorgulayan bir kadın bilge... Okurlar Luce Irigaray'ı Türkçede ilk olarak *Yeni Enerji Kültürü* adlı kitabıyla tanıdı, sevdi. *Meryem'in Esrarı*'nda bu kez Hıristiyanlığı, Hıristiyanlığın Meryem'e bakışındaki eril tavrı tavrı sorguluyor Irigaray. Meryem'i sadece Oğul'u meydana getirmenin bir vasıtası olmaktan ibaret gören, onu kilise ayinlerinin kuytu köşelerinde unutulmaya mahkûm eden, onun kadınlığını ve anneliğini yadsıyan/bastıran gelenekselleşmiş erkek egemen Hıristiyan tavrını mercek altına alıyor. "Meryem'in sukûneti olumsuz bir şekilde yorumlanıyor," diyor Irigaray, Hades'le zorla evlendirildikten sonra dudaklarını bir daha asla bitiştiremeyen Persephone'den bahsetmeden hemen önce,"bu olumsuz yorumların kaynağı, erkeklerin baskın olduğu Batılı değerler. Fakat Meryem'in sessizliğini farklı bir şekilde anlayabiliriz. Bu sessizliğin nedeni, kendi mahremiyetini ifşa etmemek, kendisine olan sevgisini korumak olabilir. Bunları, başkalarına ait olan sözlerde kaybetmemek için susmuş olabilir."

ISBN : 978-605-5302-09-2

0500849
ALL

www.pinhanyayincilik.com